صنایع دستی

هنرمندان صنایع‌دستی در اکسپوی دبی

نمایشگاه اکسپو ۲۰۲۱، از اول اکتبر ۲۰۲۱ (۹ مهر ۱۴۰۰) تا ۳۱ مارس ۲۰۲۲ (۱۱ فروردین ۱۴۰۱) در شهر دبی برگزار می‌شود و هنرمندان صنایع‌دستی کشورمان این فرصت را خواهند داشت که در این نمایشگاه بین‌المللی شرکت کنند. البته فعلا وزارتخانه میراث فرهنگی در حال برنامه‌ریزی برای حضور هنرمندان در این نمایشگاه است و عبدالحسین کفیری، مدیرکل دفتر بازاریابی و تجاری‌سازی صنایع‌دستی وزارت میراث فرهنگی می‌گوید: قرار است حداقل ۱۰۰ متر مربع از فضای بخش تجاری نمایشگاه به‌منظور عرضه و فروش محصولات صنایع‌دستی ایران اختصاص یابد.

کفیری افزود: حضور هنرمندان، تولیدکنندگان و فعالان بازرگانی حوزه صنایع‌دستی از تمام استان‌ها در طول برگزاری نمایشگاه اکسپو در دوره‌های زمانی ۱۰ روزه پیش‌بینی شده و در کنار آنها نیز شاهد نمایش توانمندی‌های شهرها و روستاهای ملی و جهانی صنایع‌دستی و حضور استارت‌اپ‌ها و شرکت‌های خلاق صنایع‌دستی در کنار برگزاری نشست‌های تخصصی به‌منظور تقویت مراوده‌های تجاری و نمایش آثار فاخر صنایع‌دستی خواهیم بود.

این مسؤول همچنین یادآور شد که معاونت صنایع‌دستی و هنرهای سنتی این وزارتخانه در نظر دارد با هدف معرفی ظرفیت‌های تولیدی، بازاریابی و بازارشناسی محصولات صنایع‌دستی و توسعه صادرات غیرنفتی همزمان با برگزاری جام‌جهانی ۲۰۲۲ قطر نسبت به برپایی نمایشگاه صنایع‌دستی در جزایر کیش و قشم اقدام کند. در همین رابطه قرار است هنرمندان و فعالان صنایع‌دستی از سراسر کشور در یک دوره زمانی ۳۰ روزه با حضور در این نمایشگاه به عرضه، فروش، تولید زنده، نمایش آثار فاخر، توزیع اقلام تبلیغاتی صنایع‌دستی و معرفی شهرها و روستاهای جهانی صنایع‌دستی بپردازند./ جام‌جم‌دیلی

کشف سنگ‌افراشته‌های باستانی در مشگین‌شهر

طی روزهای گذشته چند سنگ‌افراشته باستانی در اطراف قلعه احمدآباد در روستای احمدآباد شهرستان مشگین‌شهر شناسایی و کشف شد. آن‌طور که ایمانعلی ایمانی، رئیس اداره میراث‌فرهنگی شهرستان مشگین‌شهر گفته از نظر باستان‌شناسان این سنگ‌افراشته به اواخر عصر آهن مربوط می‌شود و از شاخص‌ترین آثار هنری و تاریخی عصر خود است. او از انتقال یک نمونه از این سنگ‌افراشته‌ها به طول پنج متر به قلعه احمدآباد خبر داد./ جام‌جم‌دیلی

راهیابی ۷ اثر تاریخی استان تهران به آثار ملی

هفت اثر فرهنگی-تاریخی از استان تهران در فهرست آثار ملی کشور قرار گرفت. این آثار شامل خانه مهرانگیز کامبیز، کارخانه کانادادرای (زمزم فعلی)، سرای محله فردوسی، ساختمان دفتر مهندسین مشاور تجیر، گرمابه مقدم، حمام امامزاده‌قاسم و موزه موسیقی (اولین موزه موسیقی) است و هرگونه دخل‌وتصرف یا اقدام عملیاتی که منجر به تخریب یا تغییر هویت آن شود برابر قانون جرم محسوب می‌شود و مرتکب مشمول مجازات‌های قانونی خواهد شد./ جام‌جم‌دیلی

عمارت مسعودیه از آثار فاخر دوره قاجاریه که همچنان در بلاتکلیفی حقوقی و مرمتی به‌سر می‌برند

عکس: کیان توکلی

مراقبت یا حراج میراث تاریخی؟

وزارت میراث‌فرهنگی در روزهای پایانی دولت دوازدهم از ادارات میراث‌فرهنگی استان‌های کشور خواسته سند بناهای تاریخی را به نام صندوق احیا بزنند

مریم اطیابی

ایران

دولت دوازدهم درحالی به روزهای پایانی خود می‌رسد که یک اتفاق در حوزه میراث‌فرهنگی، نگرانی بزرگی در دل میراث‌دوستان انداخته است؛ نگرانی‌ای بابت حراج آثار تاریخی ایران که سرنخ آن به یک نامه و درخواست از ادارات میراث‌فرهنگی همه ۳۱ استان کشور می‌رسد. نامه‌ای با مهر و امضای معاون توسعه مدیریت وزارتخانه میراث‌فرهنگی خطاب به مدیران کل استان‌ها به تاریخ اول تیرماه که از مدیران مذکور خواسته، فوری و در اسرع وقت سند املاکی که در فهرست صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی قرار دارد را به نام صندوق بزنند! بناهایی که جزو اموال عمومی و میراث این سرزمین به‌شمار می‌روند و سند آنها نباید به نام فرد یا نهاد خاصی زده شود و دولت فقط حق مراقبت از آنها را دارد و اگر بحث واگذاری درمیان باشد، این واگذاری (نه تملک) با شرط و شروط مهمی همراه است.

در نامه وزارت میراث‌فرهنگی خطاب به ادارات میراثی استانی به چند بخشنامه استنادشده ازجمله بخشنامه ۵۶۴۵/۱۴۰۰۲۷۰۰ درخصوص ممنوعیت انتقال مالکیت بناها، مجموعه‌ها و بافت‌های تاریخی به موسسات و شرکت‌های وابسته و در ادامه آمده است: «باتوجه به آیین نامه نحوه انتقال آثار قابل احیا به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی فرهنگی مورخ ۶ اردیبهشت ۸۹ که به تصویب هیأت‌وزیران رسیده بناهای مندرج در پیوست آیین‌نامه و همچنین فهرست بناهای منضم به تصویب نامه‌های مورخ ۸ خرداد ۸۷ و ۵ بهمن ۸۷ از شمول بخشنامه صدرالاشاره مستثنا است؛ بنابراین ضمن همکاری با صندوق در اجرای مصوبه فوق‌الذکر هیات‌دولت، اقدامات لازم در راستای واگذاری عرصه و اعیان بناهای مذکور به صندوق احیا انجام شود.» واگذاری عرصه و اعیان بناهای تاریخی به عبارتی یعنی تملک این آثار و وزارتخانه میراث‌فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری درحالی از مدیران کل استان‌ها درخواست‌کرده سند بناهایی که صندوق توسعه احیاء و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی به سرمایه‌گذار واگذارکرده یا قرار است واگذار شود به نام صندوق زده شود که کارشناسان اخطار می‌دهند سندزدن این اسناد به نام صندوق می‌تواند پیامدهای نگران‌کننده‌ای داشته باشد؛ اول اینکه امکان فروش بناهای تاریخی را (که متعلق به مردم و این سرزمین است) توسط صندوق فراهم می‌کند و دوم اینکه متولیان صندوق می‌توانند با سند این بناها وام و تسهیلات کلان دریافت‌کرده و ناخواسته بناها را در معرض خطر مقروض‌شدن و در گرو بانک رفتن قرار دهند.

تاسیس یک صندوق پرمشکل

صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی در دولت نهم تاسیس شد و همان ابتدای تاسیس دومیلیارد تومان برایش بودجه در نظر گرفته شد و ۲۶۹ بنا با امضای هیات‌وزیران به این صندوق واگذار شد تا با انتخاب سرمایه‌گذار و واگذاری بناها به آن و احیا و بهره‌برداری از آنها و کرایه‌ای که ما به ازای آن به صندوق واریز می‌شود، باقی بناهای تاریخی هم مرمت و احیا و حتی مبلغی از این پول صرف خرید باقی بناهای تاریخی شود یا بخشی از آن صرف امور میراث‌فرهنگی استان‌ها شود اما نه‌تنها درعمل هیچ‌کدام از این موارد به‌درستی انجام نشد که امروز صندوق بودجه‌ای هم ندارد و رسما در پرداخت حقوق کارمندان خود نیز مانده است. امروز صندوق احیا مانند ساختار عریض و طویلی شده که با تورق کارنامه آن میزان ناکارآمدی‌اش در طول پانزده سال به‌وضوح قابل رویت است. نشان به نشان وضعیت سرگردان عمارت مسعودیه و سرگردانی آن در دادگاه‌ها که گواه یکی از مهم‌ترین پرونده‌های واگذاری به بخش خصوصی است.

بخشش بی‌حساب‌وکتاب!

این در حالی بود که نه‌تنها با آمدن دولت جدید (دولت روحانی) کسی پیگیر اتفاقات صندوق نشد، بلکه مسعود سلطانی‌فر، رئیس‌وقت سازمان میراث‌فرهنگی، سه‌شنبه ۲۷ خرداد ۹۳ هنگام گشایش هتل سرای عامری‌ها گفت: «من بدون اینکه از وضعیت احیای خانه‌های تاریخی توسط بخش خصوصی اطلاع داشته باشم و با نحوه فعالیت‌های صندوق حفظ و احیا آشنا باشم در همان روزهای اول ورودم به سازمان میراث‌فرهنگی رویکرد خود و دولت در واگذاری بناها به بخش خصوصی را جزو سیاست‌هایم اعلام کردم و گفتم حفظ و حراست در بخش میراث‌فرهنگی اماکن، سایت‌ها و محوطه‌های تاریخی به‌ویژه بناها و مکان‌های تاریخی میراث‌فرهنگی باید به بخش خصوصی سپرده شود، این بناها به غیر از بناهای نفیس، کلاسیک و بزرگی است که یا در فهرست میراث یونسکو ثبت شده‌اند یا تعدادی از آنها در نوبت ثبت جهانی هستند و حراست از این نوع بناها در حیطه اختیارات سازمان است.» به این ترتیب ۴۰۰ بنای دیگر در دوره مسعود سلطانی‌فر و ۱۵۰ بنای دیگر در دوره علی‌اصغر مونسان، وزیر میراث‌فرهنگی به فهرست واگذاری به صندوق اضافه شد و هم‌اکنون یعنی در پایان دولت دوازدهم هم سخن از آن است که سند این بناها به نام صندوق بخورد که خودش در وضعیت بلاتکلیفی است و هنوز مجلس شورای اسلامی اساسنامه جدید آن را تصویب نکرده و شورای نگهبان آن را تایید نکرده است.

مدیران موافق وکارشناسان مخالف

هر کدام از مدیران که آمدند و برمسند میراث‌فرهنگی نشستند، گفتند: تعداد مزایده‌های برگزارشده در طول فعالیت صندوق فلان تعداد بوده و از این تعداد، مزایده بهمان بنا منجر به نتیجه شده و در حال مرمت و بهره‌برداری است و ما که آمدیم بناهای تاریخی در معرض آسیب جدی را واگذار کردیم و توانستیم با بازاریابی مناسب زمینه شناسایی سرمایه‌گذاران را در استان‌های مختلف فراهم کنیم....»

اما کارشناسان خبره میراث‌فرهنگی معتقدند راه‌اندازی دوایری مثل صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی و...، با دستاویز قراردادن معنایی سطحی و تقلیدی از خصوصی‌سازی و الگوهای نامتجانس غربی، اقدام به واگذاری ابنیه تاریخی و راه‌اندازی مجموعه‌های بومگردی و رستوران و... کرده است. این حرکت از قضا برای گردشگرانی که براساس سلایق شخصی قضاوت می‌کنند یا سرمایه‌گذارانی که به منافع اقتصادی کوتاه مدت و خودخواهانه بسنده می‌کنند، خوش نشسته است. آنها می‌گویند دولت به نمایندگی از مردم می‌تواند بنا بر مصالحی، محدودیت‌هایی در برخورداری مردم (آن هم به شکل مساوی) از منابع ملی تعیین‌کرده و منافع حاصل را در اختیار مردم و کشور قرار دهد. مثلا می‌تواند استخراج نفت ملی شده را در اختیار بگیرد و به نفع ملت آن را صادر کند اما آیا دولت می‌تواند منابع ملی را در اختیار منافع شخصی فرد خاصی قرار دهد؟ پاسخ قطعا منفی است.

حال درخصوص میراث‌فرهنگی هم فرض کنید یک خانه تاریخی، کاروانسرا، حمام و... ثبت‌شده در فهرست آثار تاریخی تغییر کاربری داده شده و در اختیار بخش خصوصی قرار گرفته است. عموم مردم چطور می‌توانند از فضاهایی که به عنوان اتاق، سوئیت و... در اجاره مسافران است، بازدید کنند؟ آیا هزینه دیدن این اتاق‌ها به اندازه اجاره کامل یک شب اقامت است؟ چطور می‌شود از کارگاه و فروشگاهی که شرایط ویژه‌ای دارد یا جزئیات گرمینه حمامی که به آشپزخانه رستوران تبدیل شده، بازدید کرد؟ چه کسی و چه قانونی تعیین می‌کند که چه کسانی اجازه بازدید از یک بنای تاریخی را دارند و دیگران با همان نسبت شهروندی این اجازه را ندارند؟! وزارت میراث‌فرهنگی و... به این حق ضایع‌شده چه پاسخی داده است؟

دولت مالک اموال عمومی نیست

برخی کارشناسان حقوقی هم عنوان می‌کنند آنچه بیش از هر امر دیگری دل‌سوزان این مرزوبوم را به تعجب وامی‌دارد این است که وزارتخانه میراث‌فرهنگی اموال عمومی و متعلق به ملت را ملک دولت انگاشته و مانند سایر اموال دولتی به حراج گذارده است. بی‌تردید روشن است که دولت، نماینده ملت در اداره امور عمومی کشور محسوب می‌شود. دولت واجد شخصیت حقوقی است و به همین دلیل می‌تواند مالک اموال باشد و نسبت به اموال تحت مالکیت خود مانند هر مالک دیگری اقدام به فروش، واگذاری یا هر نوع تصرف حقوقی و مادی دیگری کند. (البته در چارچوب مقررات مربوطه) از سویی اداره، حفظ و حراست از اموالی که از آنها با عنوان «اموال عمومی» نام برده می‌شود نیز به عهده دولت است. با این تفاوت که اگر درخصوص اموال دولتی، دولت مالک محسوب می‌شود و محق به انجام انواع تصرفات مورد نظر خود هست درخصوص اموال عمومی وضع به گونه دیگری است. در این موارد دولت مالک نیست بلکه مالکیت اموال عمومی از آن ملت ایران است؛ ملتی که خود نیز آن را از نیاکانش به یادگار دارد.

نقش دولت در رابطه با اموال عمومی با نقشی که در رابطه با اموال دولتی ایفا می‌کند، کاملا متفاوت است. اگر دولت مجاز به انواع تصرفات در اموال دولتی است در اموال عمومی این مجوز وجود ندارد. بنابراین اولا آنچه به دولت به عنوان یک نماینده درخصوص اموال عمومی اعطاشده صرفا وظیفه حراست و نگاهبانی از این اموال است و به همین دلیل دولت می‌تواند و به عبارت صحیح‌تر مکلف است برای انجام این وظیفه هرگونه اقدامی که به مصلحت اموال ملت ایران باشد، انجام دهد. ثانیا حدود ایفای نقش نمایندگی دولت در حدود اذن اعطایی از سوی مالک است و انجام هر اقدامی که خارج از حدود اذن یا برخلاف مصلحت ملت ایران باشد غیرنافذ بوده و فاقد آثار حقوقی است و باید پاسخگو باشد.

> سند صدها بنای تاریخی که قبلا به صندوق احیا واگذار شده بود در حالی قرار است هم‌اکنون به نام این صندوق بخورد که خودش در وضعیت بلاتکلیفی است و نه هنوز مجلس اساسنامه جدید آن را تصویب کرده و نه شورای نگهبان آن را تایید کرده است

ارزش قانونی اموال عمومی

آثار ملموس و غیرملموس تاریخی و فرهنگی کشور ازجمله اموال عمومی است که از آن به عنوان میراث‌فرهنگی نام می‌برند. میراث فرهنگی هر کشور یکی از اساسی‌ترین ارکان تحکیم هویت و خودباوری مردم آن سرزمین است. اهمیت فوق‌العاده‌ای که به حفاظت، احیا و معرفی میراث‌فرهنگی در تبیین، تحکیم و اقتدار فرهنگ خودی داده شده به حدی است که پرداختن دقیق و در خور را از عهده دستگاه مجری خارج کرده و آن را وظیفه‌ای ملی و همگانی جلوه می‌دهد. به همین سبب است که قانونگذار از سال‌های نخست قانونگذاری، تعیین وظایف متقابل دولت و مردم در قبال میراث‌فرهنگی ایران را وجهه همت خود قرار داده است. از سویی مطابق اصل ۸۳ قانون اساسی، بناها و اموال دولتی که از نفایس ملی باشد قابل انتقال به غیر نیست مگر با تصویب مجلس شورای اسلامی آن هم در صورتی که از نفایس منحصر به فرد نباشد.

نفیس‌ها کدامند؟

اما نفیس‌بودن یا نبودن یک اثر تاریخی را چه کسی و چگونه مشخص می‌کند؟ حسین رایتی مقدم یکی از اعضای کمیته تشخیص نفایس ملی سال ۸۸ خطاب به رسانه‌ها گفته بود که این کمیته برای تشخیص نفیس‌بودن ابنیه تاریخی، قانون و آیین‌نامه‌ای ندارد و تنها مرجع برای تشخیص نفیس‌بودن یا نبودن یک اثر تجربیات و تصمیم‌گیری اعضاست. او تاکید کرده بود که در تشخیص نفایس، ضعف قانونی وجود دارد و این طور نیست که اگر اعضای فعلی جای خود را به دیگران دادند آنها هم بتوانند تشخیص دهند که یک اثر نفیس است یا خیر و این موضوع دغدغه کمیته است و در آخرین جلسه هم مطرح شد که ما قانون و آیین‌نامه‌ای نداریم که براساس آن نفیس‌بودن اثری را تشخیص دهیم. دو سال بعد در ۲۸ اردیبهشت ۹۰ کمیته تشخیص نفایس ملی اموال غیرمنقول اعلام کرد: تمام بناهای تاریخی مربوط به دوره صفویه و قبل از آن ازجمله نفایس ملی محسوب می‌شوند. همچنین این کمیته تصمیم گرفت تا بناها و آثاری را که در فهرست آثار جهانی ثبت‌شده یا نامزد ثبت در فهرست آثار جهانی هستند را نیز به عنوان نفایس ملی معرفی کند. کمیته یاد شده تمام فضاهای مذهبی شامل آتشکده، آرامگاه، حسینیه، خانقاه، کلیسا، مسجد، نیایشگاه و تپه‌های تاریخی و همچنین بناهایی را که دارای نخستین شاخصه‌های ساختاری هستند را نیز جزو نفایس ملی اعلام کرد. همچنین کمیته نفایس بناهایی را که دارای ارزش‌های ملی میراث‌معنوی و ملی باشند را نیز نفیس ملی برشمرد. در ۲۷ اردیبهشت ۹۳ اما محمدحسن طالبیان، معاون میراث‌فرهنگی کنونی و یکی از اعضای کمیته تشخیص نفایس پیشین به رسانه‌ها گفت: «خیلی از افراد عضو کمیته نفایس از قضاوت در مورد نفیس‌نبودن بناهای تاریخی پرهیز داشتند. مثلا باوجود آن که برای من نیز حکم عضویت در این کمیته زده شد اما در جلسات حاضر نشدم و درنهایت هم فرد دیگری را به جای من در این سمت گماردند. برای این که بنده اعتقاد نداشتم که فلان خانه فرضا خانه عامری که می‌خواهند تغییر کاربری دهد نفیس نیست! چه کسی می‌گوید نفیس نیست؟!»

طراح: بیژن گورانی

جدول شماره ۵۹۸۳

جدول عادی

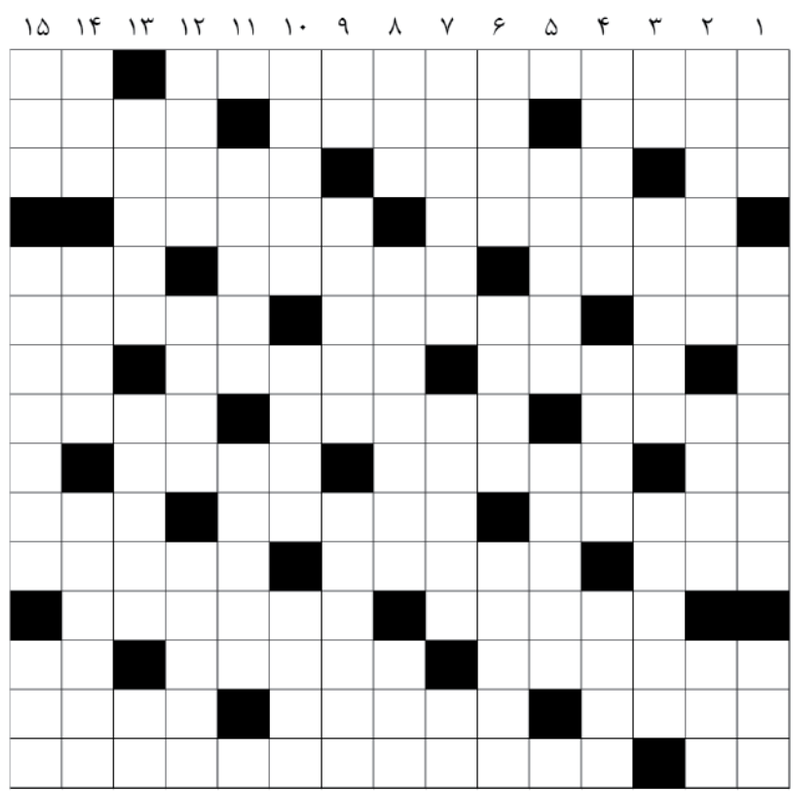

افقی: ۱) آلبوم موسیقی ساخته جلال ذوالفنون با آواز شهرام ناظری- فلز سرخ ۲) پرنده‌ای با پاهای بلند- زبان رسمی ایرانیان- سمت چپ ۳) طرف- هدایت شدن- رقیب بستنی ۴) رمانی نوشته فهیمه رحیمی- نیزه دو شاخه کوچك قدیمی ۵) نقشه صحنه تصادف- نامبارکی- نخست ۶) ضمیر اشاره- عبادتگاه مسیحیان- نوعی خواهر و برادر ۷) پیامبر صبور- دعا به درگاه خدا- شبکه گسترده جهانی ۸) بزدل- کودکان- پدر عمار ۹) بله آلمانی- عالم ماده- سوره هشتاد و هفتم ۱۰) ناپاك شرعی- با حیا- پیغمبر ۱۱) یک دور از مسابقه والیبال- از جان گذشته- توکل کردن ۱۲) جملگی- آبستن ۱۳) هم عقیده بودن- تک ورق بزرگ چاپی برای تبلیغات عمومی- دریا ۱۴) نوعی گیوه- از ادوات ورزش بدنسازی- سرگرد قدیم ۱۵) ورزش یک رقمی!- فیلمساز فقید سینمای ایران و کارگردان طعم گیلاس.

عمودی: ۱) پیش مقدمه مکالمه تلفنی- رشته مادر اتومبیلرانی- یاری دهنده ۲) فاقد تازگی و جذابیت- امیدوار- اگر چه ۳) آبکی- گیاه رنگرزی- خودداری کردن ۴) یکی پس از دیگری- نام اصلی میرزاکوچک خان- افراشته ۵) شعر کوتاه ژاپنی- پیشامد ۶) مقابل آمدن- تن پوش- از مجسمه های زیبای ساخته پرویز تناولی ۷) جهل- نامه بلند- شالوده ۸) چین و چروک پوست- کارگردان مجموعه های تلویزیونی شب دهم و شهرزاد- پرده چشم ۹) چاشنی غذایی- گوشه ها- همسایه سومالی و اتیوپی ۱۰) از بیماری های عفونی خطرناک- زبانه آتش- زندانیان ۱۱) شناکردن- جمله ۱۲) آبی تیره- قهرمان تروا- درس دادن ۱۳) قطعه موسیقی برای یك یا دو نوازنده- نژاد مردم پرو- پیش درآمد آشغال ۱۴) از اقوام آریایی- سیاره زهره- فلزی نرم و سمی ۱۵) خالص- پایتخت گابن- از اجزای گوارش.

جدول ویژه

افقی: ۱) نمایشنامه ای نوشته محمد چرمشیر- سخن صریح ۲) سیماب- لاف پهلوانی زدن- پایین آمدن ۳) رمزینه- محل مناسب برای شناکردن- خودکشی ۴) از الحان باربدی- به گمان افکندن ۵) بسپار- رشوه خواری- جیوه ۶) نصف- آهو- شترمرغ امریکایی ۷) روحانی یهودی- کشوری در همسایگی هلند و فرانسه- E ۸) سازمان پیمان آتلانتیک شمالی- گل همیشه بهار- نحیف و نزار ۹) سودای ناله- اجرای اثر موسیقی در حضور مردم- زیرک ۱۰) نرم- سرزنش- عشق بیگانه ۱۱) فرمان سکوت- اهل جهنم- نمایندگی ۱۲) شهرت- طولانی ترین خیابان جهان در این شهر است ۱۳) باغبان- صاحب کتاب سیرالعباد الی المعاد- سد خوزستان ۱۴) لغو- سلطنتی- سیاهپوست ۱۵) شب روستایی- بازیگر مرد فیلم دیدنی پاپیون.

عمودی: ۱) نوعی قلاب در قالی بافی- مثنوی عطار نیشابوری- پتک زاده! ۲) گوشه ای در دستگاه شور- دست آموز- فهرست غذای رستوران ۳) تکرار حرفی- صندلی کلاس- عطر مایه ۴) حمله کردن- تأیید خارجی- بلند مرتبه ۵) خط های پیشانی- مرطوب ۶) انجمن بین‌المللی حمل‌ونقل هوایی- مردم- شغل وزیر ۷) جویدن دوباره غذا در معده برخی حیوانات- سرخ مایل به قهوه ای- بله فرانسوی ۸) داروی بی‌هوشی- کاشف میکروب سل- همان سیب است ۹) دیدنی فوتبال- نمایشنامه تراژیک شکسپیر- همسایه کامبوج ۱۰) کنگره- کهنه- گیاهی علفی از خانواده لاله ۱۱) مخفی- زبانی از شاخه زبان های سامی ۱۲) پیمان تجارت آزاد آمریکای شمالی- بیماری جذام- مجموعه داستانی نوشته منیرو روانی پور ۱۳) بخشاینده- قبیله ها- گیاه تالاب ۱۴) نغمه- درختچه ای زینتی- لکه کثیف ۱۵) بالای مجلس- گرم ترین نقطه زمین- صندلی سوارکاری.

حل جدول عادی شماره ۵۹۸۲

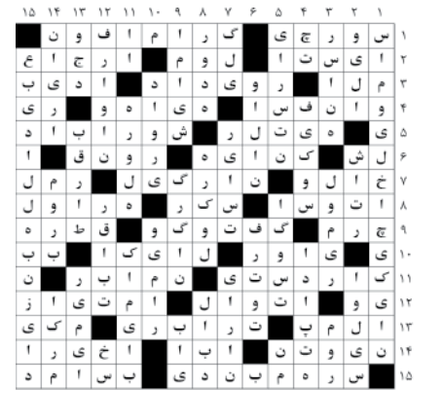
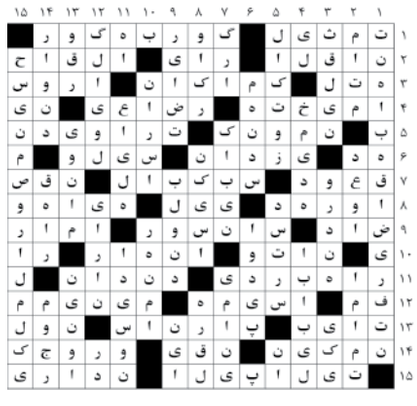
حل جدول ویژه شماره ۵۹۸۲